

VASÁRNAPI ÚJSÁG.

24-dik szám.

(ÚJ FOLYAM)

Sept. 21-én.

Ministerelnöki felhívás. — Azon vész, mely a magyar hazára és különösen a magyar nemzetre az alkotmányos szabadság újabb kivívása óta perczről perczre nehezedék, imé egész erejében kitört. A drávai vonalt az ellenség három helyen nyíltan megtámadván hazánknak a Duna-Dráva közti részeit fegyveres erővel elfoglalni, azon földet, melyért őseink anynyi vére omlott, hű maradékoktól jogtalanul eltulajdonítani, a magyar nemzetet szolgálva alázni törekszik. Azon kötelességnél fogva tehát, mely, mint a hazának ministerelnökét, engemet a honhoz, a nemzethez csatol, felszólítani sietek a haza minden polgárát: miszerint a lakosságot a haza szent szeretetére s a századok óta fenállott alkotmányos szabadság nemes érzetére emlékeztetve s buzdítva, azonnal tömeges felkelést rendelni, minden fegyverfogható embert kiállítani, ott, honnan az előre nyomuló ellenség részéről a veszély leginkább fenyeget, összehasonosítani, az így felkelő sereget alkalmas vezető egyénnel, élelemmel s szükséges védezközökkel ellátni, s azzal az ellenséget, míg előlről a rendes hadsereg által megtámadtatik, minden oldalról nyugtalanítani, pusztítani, az eleségtől elzárni, egy szóval: mindent elkövetni szoros, egyszersmind hazafiúi szép kötelességének tartsa, mi a felbőszült s bennünket igazságtalanul megtámadott ellenségnek visszaverésére, visszatartására s megalázására szolgálhat, — és mi azt, hogy a magyar nemzet, megsértett jogait fegyverrel is kivívni, megóvni még mindig elég erős, elég hatalmas, a művelt világ előtt bécizonyíthatja.

Pest, sept. 13. 1848.

G. Batthyány Lajos s. k.
ministerelnök.

Külföldi hírek.

Bécs, sept. 11-kén. Jellachich, mint már sokfelől beszélük, négy helyen szándékozik Magyarországra törni, ugymint Eszékéről, Varasdról, Kapronczáról és Veröczéről, és alkalmasint a Stájerországban lévő katonaság is segítendi. Radecki neki 1,000,000 ftot küldött p. pénzben, hogy így a bécsi pénzügy ministerium kikerülhesse a felelőséget, ez öszveg t. i. az olasz háboru költségeibe levén betudva. Irántunk Bécsben napról napra több rokonszenv van. Tegnap a democraták, a munkások clubja és más clubok az Odeonban nagy (legalább 10,000 főből álló) népgyűlést tartottak, melyben Tausenau és Schütte roppant lelkesedéssel szóltak a magyar ügy mellett, kiemelvén, miképp az osztráknak a magyarral kell győzni vagy halni. A gyűlés a szónoklattól el vala ragadva, és végre négy percreat-ot kiáltott: egy herczegnőnek, Radeckinek, Jellachichnak és Windischgrätznek. Nagyon beszélük, hogy megint egy Sturmperitio van készülöben.

Katonaállítás. Ha valamely országnak kormánya kihirdetné, hogy ő egy oly üdvös intézetet állit, melyben az ország egész ifjusága testét edzheti, erejét gyakorolhatja, kifejtheti s ez által egészségét szilárdíthatja,

melyben az ifju ügyességet, csinosságot, pontosságot, rendet, bátorságot, kitérést, szemességét, törvények iránti engedelmességet, előljároi-hoz tiszteletet tanul s ezzel az életre legszükségesebb és hasznosb tulajdonoknak rendithetlen állapot vet;

melyben 3—4 évig készülve ennek elteltével teste, lelke legjobb erejében s ennek biztos használatára oktattva mint iparos vagy hivatalnok békés polgári pályán tovább szolgálhat hazájának s mint igazi férfit a gyöngéd nem becsü-

lését s bizalmát teljesen megérdemelve, a házi boldogság karjai közt magához hasonló fiakat lenne növelendő a hazának;

ha végre ezen intézetben nemcsak hogy rang, vagyon vagy sors különbség nélkül minden ép egészséges ifju részt vehetne; nem is csak ingyen vehetne részt, hanem élelméről és minden szükségéről gondoskodnék az intézet;

mind ezeket így feltéve, nem azt kellene-gondolnunk, hogy apák, anyák és gondviselők seregestől és vetélkedve tódulnak az Istentől kezökre bizott ifjakat azon jótékony intézet áldásaiban részeltetni?

Mi legalább, az emberi természet sok gyengeségeinek ismerete mellett is, csaknem fogadásra igent mondottunk volna.

És fájdalommal kell sok felöl hallanunk, hogy számos hazánkiai, sőt egész helységek gyermekeik boldogságára az utat elzárni s ezt a törvény ellen szegüléssel, nyilvános lázzadással is eszközölni, elég boldogtalanok és esztelenek.

Vigyázzatok atyámfiai, mert ezt ördögök, látható emberi képbe öltözött és köztetek kóborló, titeket ámitó, veszélyekre csábító pokoli lelkek sugalják nektek.

Mi a feljebbiekben az országgyűlés által határozott katona-állítást és katonáskodást irtuk le és bizony legkevésbé sem szépitett szinekkel. Megfontolását saját józan okosságtukra bizzuk.

Azon egy vonást hagytuk ki képünköl, hogy az életiskolázás azon 3—4 éve alatt 100 ifiuból 1 vagy 2, — talán 5 is, — eleshetik.

Hát itthon és saját szemeitek elöt, saját kezeitekkel ápolva biztosíthatjátok-é kedveseitek életét a sors csapásai ellen? Egy himlő, egy láz, egy karó, egy sáncz, egy ló, egy szekér, egy ökör-szarv — mind ezeknél egy parányival sem veszélyesbek a puska golyók.

Imé ott van Frankhon. Az egész világgal háborut folytatott, Algir 18 év óta áldozatot kíván; s Frankhon népessége épp oly tömött, mint Europa bármely országáé, mely a legmélyebb békében élt.

Aztán nem is mindig harczol és háboruz a katona; s béke idején hol van kevesebb halál mint köztök?

A mi magát a katonáskodást illeti, az új törvény véghetlenül kedvező és jótékony.

Az újoncz sereg nem kötelen fogott, kedvetlen, kétségbeesett, talán családjoktól elragadt nyomorultak siralmas csoportja; nem tömlöcből menekült gonosztévők, vagy a rendőrség által kiséprett korhelek erkölcstelen s erkölcsrontó bándája; — hanem egyivadéku, gondoktól szabad, az étellel s halállal egyenlően vigan szembe néző, tüzes élénk ifjak egymást ismerő barátságos köre, melyet a honvédelem magasztos érzete a legnemesebb indulatok szárnyain emel feljül az erkölcsi romlottság fertőjén.

És ti ettől a körtől vonnátok el gyermekeitek?

A törvény által kiszabott korig az ifju az életre való készülétét bevégezte. A földmives rég kijött az iskolából, sőt gazdasági intézetben is tanulhatott és praktizálhatott; az iparos és kereskedő már kenyerét kereshető legény, a tanuló a gymnasiumi vagy ipariskola folyamát elvégezte s így hadi szolgálata kitelése után legott élethez foghat.

Csupán az egyetemre vagy más felsőbb szakiskolába szándékszó ifju látná tehát pályáját némileg akadályozva.

De az ilyekre a törvényben különös tekintet van. Aztán béke idején, iparosnak és tanulóknak elég ideje s módja lesz, szolgálata időszakában is választott foglalkodásait folytatni.

Végre, barátim, ha kötelesség s tán terhes kötelesség a katonáskodás, a leghatalmasabb, legelékkelőbb, leggazdagabb sincs kivéve alóla; ha pedig jótétemény — mi azt állítjuk, hogy az — mindenki részesedik benne.

Újra mondjuk, s főképp hozzátok szólunk, ti, kik Magyarhon szabadságával szabadságot, birtokot, polgári szép állást kaptatok, hogy a független Magyarhon minden törvényei a ti kaptott javaitok biztosítására irányulnak s a ki ti-

teket azon törvénynyel elleni szegülésre készlet, az nektek legveszélyesebb, mivel legállokabb ellenségétök.

A római szent birodalmi Széki vitéz gróf Teleki Ádám, a Jellachich ellen állított hadak vezére a nélkül hogy csak egy lövés is történt volna hátravonult és végre — ó gyalázat — halljuk mit mond a Kossuth hirlapja:

Sept. 15. éjjeli 11 óra. Csányi Keszthelyből sept. 12-ről írja, miszerint gr. Teleky Ádám vezérőrnagy saját és tiszti kara nevében kijelenté, hogy Jellachich ellen nem harczol, (csaknem egyhangú felkiáltás: árulás, hoszszu zaj.) mert vele egy eskü köti. Két batteriánk Teleky kezében van; Teleky Keszthelyről balra vonult s Csányinak írja, hogy ha serge élelmezéséről nem gondoskodik, seregéstől együtt átmegy Jellachichhoz. Batthyány Lajost nem ismeri el törvényes miniszternek. A ház e tudósítást nagy megindulással fogadá.

Batthyány Lajos erre indítványozá, küldjön a ház a nádorhoz küldöttséget, mely őt megkerje, hogy menjen le a táborba, és vegye át a vezérséget. Kossuth hozzá tevé: menjen le de holnap, s átvevén a vezérséget, egy talpalattnyit se engedjen védetlenül elfoglalni a magyar földből, és ezenkívül küldjön a ház 3 biztost a táborba a végett, hogy az árulók kevesedjenek, a hivek pedig szaporodjanak. A küldöttség éji $\frac{1}{4}$ 12-re indult a nádorhoz. Mi választ hoz, a legfeszültebben várja a ház.

12 óraker éjfélkor a küldöttség megérkezvén jelenté, hogy a nádor nádori kötelességét ismervén, le fog menni a táborba.

E szerint hát meg van historiánkban a harmadik áruló Teleki is; talán e csak nem fogja büntetlenül elvinni mint a más kettő? — ki hitte volna, hogy Saul is, akarjuk mondani az Ellenőr a próféták közt legyen? Pedig úgy van, lásd a 2. számát. Csak a személyben vétette el. De ki az ő... is gondolta volna, hogy még az álomszűszék Teleki Ádámban is egy haza áruló

rejtezzék. Most már ha kutyához hajt is az ember árulót talál.

Nyugtató hirül azonban a sept. 15-dikéni ülésben a nemzetgyűlésen Batthyány Lajos jelenté, hogy ámbár még válasz nem érkezett Bécsből; a fővárost erősített; a Hunyady-csapatot, egy osztály lovasságot 32 ágyuval a verbászi táborba küldte, és parancsot adott, hogy mihelyt megérkeznek, azonnal foglalják el Sz. Tamást, s ha ez megtörténik, Jellachich háta megett hatalmas diversiot tehetni; Teleki Ádám tábornoknak, ki a nélkül, hogy egy lövés történt volna, Keszthelyig visszavonult, parancsot adott, hogy egy talpalattnyi földet se engedjen át ellentállás nélkül, s ha tenni nem akarja, adja át a parancsnokságot az utána rangban első tisztnek stb. Vezérünk nincs, de hogy legyen, már megtette a lépéseket; a budai várban magyar tüzérek vannak; Komáromban a Turszky ezred váltotta fel az olaszokat.

Még egy más „harmadik“ is történt. Megbukott a harmadik ministerium melynek országgyűlési többsége volt. Első volt a frank, aztán a magyar, most már a bécsi.

Vessz p...ba nyomorult eszköze a legistentelenebb camarillának!

A tanúság az, hogy a nemzetgyűlési követ, bár utasítása nincs, ne felejtkezzék el, hogy ő mégis csak küldött és a nemzet; az egész nemzet küldöttje.

De a nemzet is vegye észébe, hogy ne küldje oda ámitóit, sem akármí ringy rongy embert; hanem olyant, kinek eddig lefolyt élete mind lelkiismeretes becsületességéről, mind ügyességéről, mind készülségéről kezeskedik.

Erdélyben is támadt egy kis kedves Jellachich. A határőrvidéki II. oláh ezred alezredese Urbán, a reactio fejévé tette magát s az oláh faluknak, kiknek követei tömegestől járnak búcsura hozzá, azt a tanácsot adja, hogy a magyar kormány által kirendelt katonai özszeirő bizottságot sehol működni ne engedjék.

A mélyen tisztelt alezredes ur ezen lépteit köriratokban is jelenté a hetóságoknak; sőt azt is, hogy ő ezredessége maga fog újonczozni — természetesen az osztrák hadsereg számára — még pedig minden 100-ból kettőt. S reményli, azt teszi hozzá fellette szeretetre méltó együgyűséggel (naiv), hogy ezen lépteit nem fogják úgy venni, mintha ő a polgári hatóság ügyeibe avatkozott volna!

Aztán úgy vesszük észre, hogy némely Bécsben hol járt urak maguk és mások számára kiosztandó szerepekkkel jöttek haza lázszasztások támasztására. Csak is így lehet érteni az itt ott csaknem egyszerre történő katona megtagadásokat, csoportozásokat, gyűléseket, fenyegetéseket s az általában fenyegető anarchiát. Az Aranyos vidékén már tette is ment a dolog s egy rakás elámitott ember áldozatául esett az istentelen bujtogatóknak. Itt ugyan reá sült az izgatás Rácz, volt országgyűlési követre; de a nyomozó bizottmány hír szerint némi tudós gróf keze szennyét is kezdi szagolni.

Az ámitottak számára egy tanuságos anekdotát beszélünk, melyet közelebbi magyarhoni útunkban hallánk.

A ráczok által felgyujtott és véginségre jutott temeriniek az országban szerteszt koldulva azt beszélék, hogy volt földesurok gróf Széchen Antal mindenképp kisértgette őket a régi jobbágyi rendszer visszaállítására s ezen törekvése nem sikerülvén bosszszuállásból árulta el a szerencsétlen Temerint dühös elleneinek.

Austria valahára elfogadá az angol és frank közbenjárást az olasz tartományokra nézve. — Félő hogy sem olasznak, sem magyarnak nem sok köszönete lesz benne.

Az angol Siciliát is mind biztatá, és most szépen elnézi, hogy a nápolyi király egy óriási roppant készületet küld a hős érzelmű, de kicsiny erejű sziget visszahódoltatására. Legalább a tájan fekvő hadi hajói Angliának egy mozdulatot sem tőnek gátlására.

A bécsi országgyűlés nem német tagjai (és így többsége) kijelentette, hogy a német nyelvet diplomaticai nyelvnek nem ismeri.

Ezt a Babel-határozatot nyilván Babel-sors fogja érni.

Kollowrath, Kübeck, Latour, Pipitz tartanak conferentiákat Schönbrunnban estvénkint. Az elnökséget Zs— —gnő viszi Cibini grófnővel felváltólag.

Lajos herczegről is nyilvános titok, hogy Bécsben volna.

Itt sept. 12. nagy kravall volt. Ugyan is egy társaság az idők mostohasága miatt nyomorra jutott szegény mesteremberek és kereskedők számára 3 millio forintot osztogatott ki saját készítette papiros pénzben. Ezeknek természetesen elég hitelök nem lévén, azt kívánta a nép hogy az ország biztosítsa. Doblhof azt felelte, hogy „100 polgárnak sem adna kölcsön 2 forintot,“ minek következtében nem száz, hanem néhány ezer polgár öszszegyülvén Doblhofot megugraták.

Vezérelje őt a „világsszellem!“

A német középponti ministerium is lelépett; de ez már nem a nagy többség miatt.

Ebben legjelesebb az, hogy János herczeg, mikor a ministerium beadta lemondását, csudálkozott miért kell lemondania azért, hogy nincs többsége a gyűlésben!

O constitutionalis simplicitas!!

A marosvásárhelyi hadfogadó bizottmány jelentése szerint következő honvédek: Szarka László, ügyvéd, Soos Márton, diák a foglalót vissza ajándékozták. — Könczi Lajos fejmegyei k. pénztárnok neje 60 sing foszlánynak való vásznat ajándékozván a zászlóaljnak a fogarasi honvédek számára; a szivességért köszönetet szavazok.

Dobay, ezredes.